

De rechten van een volk

Ex-Joegoslavië is een thema uit de actualiteit dat in de loop van de voorbije weken en maanden heeft geleid tot een aantal artikelen op deze pagina. In de meeste ervan werd het nationalisme in het algemeen en het Vlaams-nationalisme in het bijzonder met verve verdedigd. Vanuit het standpunt van de nationalist begrijp ik de noodzaak van deze verdediging, maar toch lijkt het mij zinvol hier een ander gezichtspunt uiteen te zetten.

Het nationalistische standpunt kan men, zonder te veel partijdigheid, als volgt beschrijven. De natie is de kristallisatie van een volk in een staat. De nationalist wil voor zijn volk een autonoom en authentiek bestaan, verantwoordelijk voor zichzelf, in de eigen taal en volgens de eigen tradities. Het streven van zelfbestuur maakt deel uit van de bredere democratische bevrijding van de oude machtsstructuren. Een volk dat wordt beheerst door externe machten en dat beslissingen ondergaat die het zelf niet controleert, moet zich emanciperen en ontvoogden.

De staat en de macht moeten overeenkomen met de natie. Hun enige legitimatie is hun kulturele fundering. Enkel wanneer de staat samenvalt met een cultuur en dus met een natie, is ze legitiem. Het Europese staatsverbond bij voorbeeld, is niet legitiem: de Europese Unie staat tegenover verschillende naties. In dit geval hebben we te maken met imperialisme. De remedie tegen dit imperialisme is de emancipatie, de ontvoogding en de zelfbeschikking van het volk, de natie of de kulturele gemeenschap; de remedie is met andere woorden het nationalisme. De nationalistische aktie eindigt als de cultuur of het volk is gekristalliseerd in een staat.

Het nationalisme heeft dus niets te maken met imperialisme, althans in theorie. Imperialisme is in tegenstrijd met zelfbe-

stuur en zelfbeschikking. In de praktijk is het echter zo dat de natie-staat geneigd zal zijn zijn territorium uit te breiden in een poging „volksgenoten“ (wie bepaalt wie dat is?) geannexeerd en onderdrukt door andere staten, te bevrijden en het „historisch territorium“ te herstellen. Hieruit blijkt dat in tegenstelling tot een wijdverspreide overtuiging, het niet altijd economische factoren zijn die een konflikt bepalen. De campagne tot bevrijding van en tot hereniging met de volksgenoten zal vaak worden begonnen met het steunen van de eis tot zelfbeschikking van de verwante minderheden.

Het nationalisme van de minderheden zal, onder het mom van het recht op zelfbeschikking, ijveren voor de bevrijding uit een groter geheel en zal zich ontdoen van een onrechtmatige „bezetting“. De minderhedenfilozofie en het recht op zelfbeschikking leiden tot kultureel homogene bevolkingen en gebieden. Deze kulturele homogeniteit betekent het einde, zo hoopt men, van het geweld van een kultureel heterogeen staat.

Wanneer men beweert dat een „mensenrecht van de minderheden“ of een konventie ter bescherming van minderheden veel bloedvergieten zou vermijden, dan vergeet men dat dit probleem al wordt opgevangen door de gewone rechten van de mens

Een voorbeeld van zo een staat is Bosnië, maar ook bijna elk Afrikaans land. Landen zonder homogene bevolking, met minderheden die gedwongen samenleven binnen artificiële grenzen, kennen problemen die gaan van oppervlakkige wrijvingen tot gewapende konflikten. Deze konflikten gaan

dan meestal over kwesties als godsdienst, ras en taal. Vandaar de noodzaak tot zelfbeschikking. Zelfs de huidige problemen in Zuid-Afrika zouden zo kunnen worden opgelost.

Wanneer men echter het samenleven van of met minderheden in één staatsverband aanhaalt als een oorzaak van moeilijkheden, en wanneer men deze moeilijkheden aanwijst als reden voor nationalisme, zelfbeschikking van minderheden en hertekening van de grenzen, dan is dat zwichten voor de machten van het racisme en de xenofobie. Wanneer een minderheid wordt onderdrukt, dan zijn niet in de eerste plaats respect voor en bescherming van de minderheid, haar rechten en haar identiteit op hun plaats, maar wel respect voor en bescherming van de persoon, zijn rechten en zijn identiteit.

Wanneer men beweert dat een „mensenrecht van de minderheden“ of een konventie ter bescherming van minderheden veel bloedvergieten zou vermijden, dan vergeet men dat dit probleem al wordt opgevangen door de gewone rechten van de mens. Wanneer een unionistische staat separatistische stromingen de pas wil afsnijden, dan is niet de eerbiediging van de identiteit van de minderheden aangewezen, maar wel de eerbied voor het individu.

Ik geef toe dat in sommige gevallen het samenleven van of met minderheden onmogelijk is (bij voorbeeld Bosnië), en dat in andere gevallen separatisme en zelfbeschikking noodzakelijk zijn voor het welzijn van bepaalde minderheden (bij voorbeeld de Koerden). Wat mij angst aanjaagt is de idee van kulturele homogeniteit en het respect voor de groep boven het respect voor de persoon.

Filip SPAGNOLI

(De auteur is ambtenaar op de Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel.)